

ЩОДО ПІДГОТОВКИ ПРАВознавців для авіаційної і космічної галузей в умовах реформування системи вищої освіти в Україні

Інститут повітряного і космічного права НАУ

Стаття присвячена проблемам підготовки фахівців у сфері повітряного і космічного права в умовах приєднання України до загальноєвропейського освітнього простору.

Відправною крапкою аналізу сучасної вітчизняної вищої освіти загалом, і окремих її галузей, є здатність якісно і ефективно функціонувати в умовах приєднання до Болонського процесу. І хоча Україна почала поступовий рух до єдиного наукового і освітнього рівня лише у 2005 р., Болонський процес був затверджений 19 червня 1999 р. Іншими словами, певний досвід узгодження спільних вимог, критеріїв і стандартів національних систем вищої освіти вже був накопичений європейськими державами.

Щодо України, розвиток національної системи вищої освіти має відбуватися за такими напрямками діяльності: прийняття системи зрозумілих та порівнюваних ступенів; прийняття системи підготовки фахівців, яка в основному ґрунтується на двох циклах; запровадження системи кредитів; сприяння мобільності студентів та викладацького складу; сприяння європейському співробітництву в галузі забезпечення якості освіти; сприяння європейському виміру у вищій освіті; забезпечення навчання упродовж життя; залучення вищих навчальних закладів і студентів до участі в Болонському процесі; поліпшення привабливості Європейського простору вищої освіти (наказ Міністерства науки і освіти України «Про затвердження Плану дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в європейське і світове співтовариство на період до 2010 року» від 13.07.2007 р. № 612).

Таким чином, перед вітчизняною системою вищої освіти постало непросте завдання. З одного боку, маємо забезпечувати якість підготовки фахівців з різних спеціальностей в умовах докорінної перебудови сталої системи освіти. З другого, відповідно до визначених пріоритетів, ми повинні рухатися до створення конкурентоспроможної, потужної мережі вищих навчальних закладів, здатних виходити на міжнародний рівень і забезпечувати випускникам можливість працевлаштування у будь-якій країні, що приєдналася до Болонського процесу.

Для навчальних закладів, задіяних у підготовці правознавців, ця проблема постає надзвичайно

гостро. Дійсно, чи можемо ми сподіватися на те, що дипломи фахівців з вітчизняного законодавства будуть визнані іншими державами і нададуть можливість випускникам вищих навчальних закладів (далі – ВНЗ) України даного профілю знайти гідну роботу за фахом за кордоном? Слід погодитись з тим, що досягнення даної мети пов'язане з подоланням низки перешкод на шляху до диверсифікації юридичної освіти у межах європейської системи підготовки правознавців. Як вже було зазначено, європейські держави вже мають певний досвід співіснування у новій освітній реальності. Для нас було б надзвичайно корисним вивчення традиційних підходів до підготовки правознавців в інших країнах. Зокрема, найбільш перспективним, з точки зору запозичення досвіду, є практика підготовки юристів для роботи за певними напрямками спеціалізації. Виникає питання: яке місце в осучасненій системі юридичної освіти займе Інститут повітряного і космічного права? Аналіз кожної складової системи реформування дає підстави вважати, що підготовка фахівців у сфері повітряного і космічного права є достатньо перспективним напрямом. Більше того, за умов дотримання певних умов, даний шлях дозволить отримати деякі переваги у виконанні програми оптимального працевлаштування випускників Інституту як на вітчизняних теренах, так і за межами України.

При цьому слід враховувати те, що реформування вищої освіти у руслі Болонського процесу при загальній спрямованості на поліпшення міжнародної співпраці, працевлаштування студентів в Європі, має «враховувати пріоритети збереження культурної різноманітності національних систем освіти» [1, с. 40]. Це означає, що формування нових підходів до освітнього процесу потребує виваженого ставлення до розробки гнучких систем міжнародної співпраці у сфері якісної підготовки фахівців.

При визначенні основних складових оновленої моделі навчання слід також брати до уваги вихідні положення педагогічної науки. Зокрема, зміст навчального процесу обумовлений такими

системами: 1) визначена мета; 2) соціальні і наукові досягнення; 3) соціальні потреби; 4) особисті потреби; 5) педагогічні можливості тощо [2, с. 225]. Оскільки формат даної статті не дозволяє докладно проаналізувати кожен з наведених елементів системи, звернемо лише увагу на такі: соціальні потреби і потреби особисті нерозривно пов'язані з метою педагогічного процесу, яка, в свою чергу, спрямована на включення до системи європейського освітнього простору. Водночас, не слід забувати, що за будь-яких умов процес навчання спрямований на отримання певного результату, складовими частинами якого є: 1) знання, вміння і навички; 2) світогляд особистості; 3) ерудиція; 4) інтелектуальний розвиток особистості; 5) потреба в отриманні і поповненні знань; 6) навички самоосвіти; 7) активність; 8) працездатність особистості; 9) професійна орієнтація і підготовка до життя тощо [2, с. 218-219].

За таких умов принципового значення набувають наступні заходи. Надзвичайно актуальним, у контексті розв'язання даної проблеми, є поглиблене вивчення студентами національного законодавства інших країн у порівнянні з вітчизняною правовою базою. Таким чином, в умовах поступової своінтеграції, обізнаність у питаннях порівняльного правознавства набуває особливого значення. Алгоритм вирішення даної проблеми передбачає не так кількісні зміни в програмі підготовки правознавців в Інституті повітряного і космічного права, як якісні доповнення до змісту дисциплін, що вже викладаються в Інституті. По-перше, йдеться про доопрацювання програм галузевих дисциплін з метою розширення інформації стосовно правового регулювання аналогічних суспільних відносин в інших країнах, адже на сьогодні по окремих дисциплінах означені питання розкриваються у межах однієї – двох тем, що є недостатнім, якщо прагнути ґрунтовного аналізу даної проблематики. Наведена пропозиція не виключає можливості доповнення існуючої програми навчання дисциплінами, спрямованими на вивчення окремих напрямів порівняльного правознавства. По-друге, в межах вивчення тематики порівняльного правознавства окремої уваги потребують питання правового регулювання функціонування авіакосмічної галузі в інших країнах, законодавчого забезпечення попередження правопорушень у зазначеній

сфері. Передбачаємо, що наведена пропозиція може викликати низку заперечень. Зокрема, впровадження нових дисциплін до вже відпрацьованої навчальної програми є достатньо громіздким заходом, що пов'язаний з перерозподілом годин між новими предметами і тими, що вже викладаються студентам, з підготовкою навчально-методичної літератури за певними напрямами. Водночас поглиблене вивчення законодавства інших країн практикувалося до цього часу у вищих навчальних закладах, що спеціалізувалися на підготовці дипломатичних працівників. Але, якщо ми прагнемо до диверсифікації освіти в межах загальноєвропейського простору, злам стереотипів є невідворотнім.

Загалом слід визнати, що процес приєднання до європейської системи освіти не позбавлений внутрішніх протиріч. Адже кваліфікаційні вимоги щодо фахівців на внутрішньому ринку праці можуть суттєво відрізнитись від тих, що сформувалися у закордонних працедавців. І це питання потребує уважного дослідження. Цілком можливо, що поєднати означені напрями в межах існуючих підходів до формування навчальних програм не вдасться. На наш погляд, дещо наблизити проблему до вирішення можливо за рахунок перегляду системи спеціалізації майбутніх правників під час навчання. Наприклад, покласти в її основу програму працевлаштування випускників, визначивши напрямки, а разом із ними – і коло дисциплін, що підлягають вивченню на останніх курсах, залежно від того, де планує працювати студент після закінчення навчання: в Україні чи за кордоном. Слід підкреслити, що дана пропозиція передбачає оформлення документів єдиного зразка про отримання вищої юридичної освіти.

При цьому зауважимо, що стаття окреслює лише окремі проблеми, що постають перед освітою України на сучасному етапі. Насправді вирішення завдань, визначених на найближче майбутнє, потребує не тільки зміцнення матеріально-технічної бази, що покладена в основу функціонування вищої освіти нашої країни, а і зламу системи соціальних стереотипів, що сформувалися упродовж багатьох десятиріч. Досягти цього можна виключно за умов наукового підходу до реформування освітніх програм і вдосконалення правового регулювання означених процесів.

Література

1. Вища освіта України і Болонський процес / За заг. ред. В.Г.Кременя Авт.кол.:М.Ф.Степко, Я.Я.Балюбаш, В. Г. Шинкарук,В. В. Гребінко, І. І. Бабин.–Тернопіль.

Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.2. Подласый И. П. Педагогика: Учебник. – М.: Просвещение: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1996. – 432 с.

Н. Н. Песоцкая

К вопросу о подготовке правоведов для авиационной и космической отраслей в условиях реформирования системы высшего образования в Украине.

Статья посвящена проблемам подготовки специалистов в сфере воздушного и космического права в условиях вхождения Украины в общеевропейское образовательное пространство.